

COLLECT

— ARTS ANTIQUES AUCTIONS —

#letsgodutch
TEFAF 2022

Tiffany & Co.
Legendarisch juweliershuis

Belgische primeur
BRAFA Summer Edition

Inhoud

BRAFA 2022

Het jaar waarin alles verandert

94

Reiskoffers

44

VOLG ONS OP INSTAGRAM
@ARTMAGAZINECOLLECT

Ivoor onder streng toezicht

72

hoofdredacteur

Els Bracke

redactie

Celine De Geest
Christophe Dosogne

medewerkers

Gilles Bechet
Iris De Feijter
Thijs Demeulemeester
Gwennaëlle Gribaumont
Elien Haentjens
Diane Hennebert
Anne Hustache
Eric Rinckhout
Christine Vuegen

vertaling

Didier Vanhede

vormgeving

Renaldo Candreva
Freek Lukas

advertenties

Joris van Glabbeek
Tel: 09/216.20.24
collect.net@ips.be

Collect AAA is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de geplaatste advertenties. Enkel de adverteerder kan hiervoor aansprakelijk worden gesteld.

druk

Graphius Gent
verdeling
Boekhandel, AMP, De Post

abonnementen

Abonnementenland
Ambachtenlaan 21 Unit 2A
3001 Heverlee
Tel. 02/808.55.23
klantenservice@abonnemen-
tenland.be
België € 49,5
Europa € 70

Abonnementen worden automatisch verlengd en gelden tot wederopzegging uiterlijk twee maanden voor afloop. Een cadeau-abonnement loopt automatisch af. Voor een adreswijziging, een opzegging, een ontbrekend nummer of een andere vraag, gaat u naar de website www.aboland.be.

redactiesecretariaat

Begijnhoflaan 464 G
9000 Gent
Tel: 09/216.20.20
collect@ips.be
www.collectaaa.be
ING 310-0657650-76
IBAN BE91 3100 6576 5076
SWIFT BBRU BE BB
B.T.W.: BE 0432.544.477

Lid van WE MEDIA

verantwoordelijke uitgever

Patrick Snoeck
Begijnhoflaan 464G - 9000 Gent
Voor de beeldende kunstenaars en de fotografen CISAC/SABAM
© SABAM Belgium 2022

cover

Jean Schlumberger voor Tiffany & Co.,
collier *Jasmin*, z.d., citrien, topaas, kunziet,
morganiet, saffier, amethyst, tanzaniet,
diamant, platina, goud. Christie's, New
York, 10-12-2015. © Christie's Images Ltd.
\$ 725.000 (€ 662.500).

Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze ook zonder toestemming van de uitgever. meningen, feiten, weergegeven in onder tekende artikelen of bijdragen aan dit blad vallen onder de verantwoordelijkheid van de betreffende auteur. redactie en uitgever zijn hiervoor niet aansprakelijk. COLLECT is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de geplaatste advertenties. Enkel de adverteerder kan hiervoor aansprakelijk worden gesteld.
© arts antiques auctions, Gent

BRAFA 2022

Het jaar waarin alles verandert

Net als veel andere grote beurzen in Europa moest ook BRAFA het over een andere boeg gooien door de pandemie, de zeilen reven en wachten op een gunstiger wind. Eind juni keert de kunstbeurs op volle kracht terug, bovendien op een nieuwe plek: Brussels Expo. Beatrix Bourdon, sinds 1992 de managing director van de beurs, vertelt enthousiast over de uitdagingen die ze aanging bij de voorbereiding van deze 67e editie.

TEKST: CHRISTOPHE DOSOGNE

Beatrix Bourdon. Foto: Karel Duerinckx.

COLLECT: BRAFA keert in volle vorm terug, na twee jaar van alternatieve initiatieven ter ondersteuning van de exposanten.

Welk algemeen gevoel heerst er nu?

Beatrix Bourdon: "Het is een enorme opluchting. Na een tweede uitstel, waartoe we eind november beslisten, zijn we dolblij eindelijk weer te kunnen uitpakken met een normale beurs, op een nieuwe plek en op nieuwe data. We wisten dat zowel de galeries als de verzamelaars en onze partners reikhalzend uitkeken naar een nieuwe editie van BRAFA. We hebben die voorbereiding beleefd als een nieuwe *challenge*, met heel veel positieve energie. Om te beginnen verhuist de beurs na negentien jaar van Tour & Taxis naar Brussels Expo. Daarnaast wordt BRAFA verschoven van januari naar juni: ze krijgt dus een zomerjasje aangemeten. De meeste van onze exposanten hebben al meer dan twee jaar niet meer kunnen deelnemen aan een beurs. Velen zijn ons trouw gebleven, hoewel er in juni nogal wat beurzen plaatsvinden. Sommigen hebben beslist in dezelfde periode aan

twee beurzen deel te nemen. Dat vergt een goed beheer van hun stock, maar ook van hun personeel. Zowel voor de beursorganisatoren als voor de exposanten is het een hele uitdaging. We danken en feliciteren hen hiervoor. Ik denk dat het wachten is tot 2023 voordat de kunstmarkt weer helemaal op orde is en weer het juiste ritme vindt."

Omdat de uitbaters van Tour & Taxis hun activiteiten een nieuwe wending wilden geven, diende u uit te wijken naar elders, naar de Heizelvlakte. Hoe verliep dat?

"Toen we verhuisden van het Brusselse Paleis voor Schone Kunsten naar de industriële site Tour & Taxis, was dat een ongelooflijk avontuur, aangezien we daar heuse pioniers waren, op een site die weinig mensen kenden en die toen nog lang niet zo goed ontwikkeld was als nu. Omdat we wisten dat we Tour & Taxis moesten verlaten na de aanvankelijk voor januari 2022 geplande beurs, waren we al op zoek gegaan naar een geschikte plek. Toen we in de lente van 2021 Brussels Expo bezoch-

'We hebben de voorbereiding beleefd als een nieuwe challenge, met heel veel positieve energie'

ten, zagen we dat het perfect mogelijk was de ruimte in te richten zoals we dat graag wilden en dat we daar de komende jaren onze intrek wilden nemen. Die ruimte is bovendien speciaal gebouwd voor beurzen. De hele logistiek leent zich dus perfect voor de organisatie van onze beurs."

Ook nieuw dit jaar is de kalenderwijziging. Traditiegetrouw vond BRAFA plaats in januari.

"De sfeer wordt inderdaad helemaal anders. In januari verlieten de bezoekers de beurs in het donker. Het was koud en soms sneeuwde het. Nu hebben we de langste

dagen van het jaar. Het zal veel lichter zijn. Elk seizoen heeft zijn voor- en nadelen. Zowel de verzamelaars als de exposanten zullen Brussel nu op een heel andere manier kunnen beleven, in de zonnige en warme dagen van juni.”

Eind juni vinden er verschillende grote beurzen plaats. Ziet u dat als een handicap of als een troef?

“Alles hangt af van de internationale context van het moment. Ik ben er evenwel zeker van dat veel verzamelaars van de gelegenheid zullen profiteren om verschillende beurzen te bezoeken. Sommigen zullen naar Art Basel gaan en daarna BRAFA bezoeken. Aangezien TEFAF begint aan het einde van onze beurs, zou er een zeer interessant publiek naar beide beurzen kunnen gaan. Wellicht wordt het dus een troef. We zullen zien of we de beurs volgend jaar weer in januari houden. Alle beurzen zullen hun kalender moeten herschikken.”

Hoe kijkt BRAFA naar de toekomst?

“We hebben altijd oog gehad voor de evolutie van de markt, maar we bleven ook altijd met beide benen op de grond. Wie al te zeer de nieuwe trends wil volgen, dreigt ook snel uit de mode te raken. Het verloop onder onze exposanten is doorgaans vrij klein. Velen blijven ons trouw, door de goede organisatie. Dit jaar was natuurlijk wel een beetje speciaal, maar zo klopten meteen ook nieuwe galeries aan en konden we de deelnemerslijst een extra dynamiek geven. In Brussels Expo hebben we nu ruimte voorzien voor 115 exposanten, waaronder zeventien nieuwe galeries. Belangrijk voor ons was dat we konden vertrekken van een bescheidener basis, om te zien hoe we in de komende jaren verder kunnen evolueren. Het komt erop aan je te kunnen aanpassen. Het belangrijkste is het behoud van de waarden van de beurs: de kwaliteit en de authenticiteit van de werken, de diversiteit van de stijlen en tijdperken, een gezellige sfeer en natuurlijk ook een vlekkeloze organisatie.”

BEZOEKEN

BRAFA

Brussels Expo / Paleizen 3 & 4
Brussel
www.brafa.art
19 t/m 26-06

Franks functionele vormen

‘De exquise elegantie van deze vitrine maakt zich pretentieloos ondergeschikt aan het eigenlijke doel: het tentoonstellen van verzamelde schatten’

FLORE FRIDEN

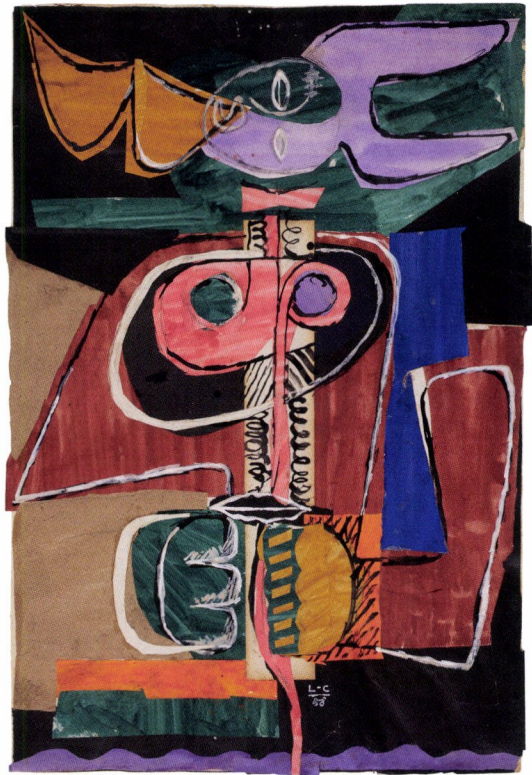

Vitrinekast ontworpen door Josef Frank en uitgevoerd door Svenskt Tenn, ca. 1946, mahonie-hout, glas, gespiegeld glas, koper, 171 x 90 x 31 cm. © Florian Kolhammer, stand 113. Prijs: € 18.000.

De Oostenrijkse architect, ontwerper en theoreticus Josef Frank (1885-1967) was net als zijn tijdgenoten Le Corbusier en Walter Gropius een vroege voorstander van modernistische principes. Zijn werk stond in het teken van de functionele vormen. Die toewijding wordt perfect belichaamd in deze vitrinekast, die hij ontwierp in 1946. Ondersteund door vier speelse tollen lijkt het bovenste deel bijna te zweven op het onderstel. De smalle houten plankjes liggen gelijk met de horizontale glazen compartimenten, waardoor het zicht op de binnenkant van dit meubel op geen enkele manier wordt verstoord. De spiegels die de bodem- en achterpanelen vormen benadrukken de voorwerpen die in de kast worden opgeborgen en weerspiegelen het interieur van de ruimte. “Door het mahoniehout en de perfecte afwerking straalt de vitrine een exquise elegantie uit die zich pretentieloos ondergeschikt maakt aan het eigenlijke doel: het tentoonstellen van verzamelde schatten”, aldus Flore Friden van de Weense galerie Florian Kolhammer.

De stier van Le Corbusier

Le Corbusier (1887-1965) staat overal ter wereld bekend als vader van de moderne architectuur. Achter de gesloten deuren van zijn atelier was hij echter ook steeds aan zijn beeldend werk bezig. Vanaf 1952 begon hij zich te interesseren in de stier. “Al sinds mijn twintigste beeld ik in mijn werk intuïtief karaktervolle dieren af”, zei Le Corbusier er zelf over. Tussen 1952 en 1959 maakte hij negentien grote oliewerken met stieren als centrale figuren. Eén ervan is te zien in het Londense Tate Modern. Aan het einde van zijn creatieve productie vormt de stier een soort grafische, bijna autobiografische synthese van zijn werk, dat net zo beeldend als architecturaal kon zijn. De stier staat symbool voor de zoektocht van Le Corbusier naar harmonie tussen esthetiek en kracht. Dit werk uit 1958 toont het evenwicht dat hij vond tussen zijn visie op het kubisme, zijn vormenspel en kleurgebruik. Materie en kleur zijn hier op een geniale manier vermengd.

Le Corbusier, *Taureau*, 1958, gouache, inkt en collage op papier, gesigneerd en gedateerd, 75 x 51 cm. © Harold t’Kint, stand 15. Prijs: € 120.000

Didier Claes, Yombe- of Vili-beeldje, Congo, DRC, ca. 1908, hout en glaspasta. © Didier Claes, stand 17. Foto: R.V.

Ode aan de leider

Tijdens zijn reis door Congo werd André Gide getroffen door de minachting, zo niet neerbuigendheid, van de meerderheid van de witte mensen ten opzichte van de zwarte.

Dit Kongo Yombe- of Vili-beeld, van volmaakte schoonheid volgens de geldende artistieke canons, werd gebeeldhouwd ter ere van een hoogstaand opperhoofd. Het was afkomstig uit de collectie van de Franse schrijver en felle antikolonialist André Gide (1869-1951). In de jaren twintig reisde hij naar Congo met zijn secretaris en metgezel, de latere filmregisseur en fotograaf Marc Allégret (1900-1973), die er in 1927 een documentaire van maakte, getiteld *Voyage au Congo*. Tijdens deze reis werd de schrijver getroffen door de minachting, zo niet neerbuigendheid, van de meerderheid van de witte mensen ten opzichte van de zwarte. Zijn dochter Catherine Gide erfde deze beeltenis van een Congo-opperhoofd. De status van opperhoofd wordt hier aangeduid door de pose, door de versieringen die op de armen worden gedragen en door de speciaal aan hem voorbehouden muts die is versierd met geborduurd geometrische motieven.

Gouden trio

‘Wij willen op BRAFA tonen dat zeer mooie kunstvoorwerpen uit de 18e eeuw goed samengaan met moderne of hedendaagse werken in uitzonderlijke interieurs’

MIKAEL KRAMER

Deze prachtig gesneden en vergulde stoel valt niet alleen op door zijn uiterlijk, maar ook de achtergrond ervan is opmerkelijk. De stoel is namelijk ontworpen voor de salon van Madame Elisabeth, de zus van koning Lodewijk XVI in het kasteel van Montreuil in Versailles. Het is vrij uitzonderlijk dat dergelijke Franse koninklijke objecten op de markt komen, de meeste ervan bevinden zich in musea. In 2013 stond de stoel tentoon op de expositie over Madame Elisabeth in Domaine de Montreuil in Versailles. “Dit soort voorwerpen draagt bij tot het prestige en de reputatie van ons bedrijf, dat in 1875 het 150-jarig bestaan viert”, zegt Mikael Kramer. “Wij willen op BRAFA tonen dat zeer mooie kunstvoorwerpen uit de 18e eeuw goed samengaan met moderne of hedendaagse werken in uitzonderlijke interieurs.” Een voyeuse is een zetel waarop vrouwen leunden om spelletjes triktrak of kaart te spelen, typische vrijetijdsbestedingen van de koninklijke familie in die periode. Een uitzonderlijk trio van getalenteerde ambachtslieden werkte samen aan de creatie van de stoel: ontwerper Jean-Baptiste-Claude S  n  , houtsnijder Alexandre R  gnier en vergulder Louis-François Chatard.

Stoel Voyeuse, 18e eeuw, in verguld en gesneden goud, stempel meubelmaker Jean-Baptiste S  n  , gesneden door Alexandre R  gnier en verguld door Louis-François Chatard, hoogte: 92 cm, breedte, 57,5 cm, diepte: 56,5 cm.   The Kraemer Gallery, Parijs, stand 63. Prijs:   390.000

Victor Rousseau, *Gebed voor de vrede*, 1938, Carraramarmer, gesigneerd, 48 x 65 cm.   Galerie Ary Jan, stand 1.

Meditatief marmer

“Het is vooral de intensiteit van dit beeld, de titel en de uitvoeringsdatum die ons geraakt hebben”, zegt galerist Mathias Ary Jan. Het marmeren *Gebed voor de vrede* is het werk van de Belgische beeldhouwer Victor Rousseau (1865-1954). Hij maakte het in 1938, op 73-jarige leeftijd, als reactie op wat zich toen al in Europa aan het afspelen was. Een bronzen versie wordt bewaard door de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten in Brussel. “Volgens ons draagt het witte marmer bij aan de puurheid die het beeld uitstraalt”, aldus Ary Jan. “Verder komen al Rousseaus kenmerkende thema’s erin terug: vrouwelijke schoonheid, spiritueel contact en het innerlijke leven. In deze groep komt de ijle communicatie tussen de wezens tot uiting door het lichte raken van de hoofden en vooral de diepe meditatie die hen verenigt. Victor Rousseau vond de hedendaagse wereld ‘vulgair en onsamenghangend’ en zocht zijn toevlucht in zijn innerlijke wereld.”

Hans Wimmer (1907-1992), *Het gezadelde paard*, 1952/58, Duitsland. Brons met groene patina. Op de basis gesigneerd Wimmer, 75 x 75 x 32 cm. Een gelijksoortig exemplaar bevindt zich in de collectie van het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen. © Victor Werner, Antwerpen, stand 32.

Edele perfectie

Wat maakt dit beeld, voor het eerst in 1952 geboetseerd door de Duitse beeldhouwer Hans Wimmer, zo uniek? In vergelijking met alle vroegere voorstellingen van paarden is het duidelijk rustiger van motief en formeel meer gestroomlijnd. Wat op het eerste zicht opvalt is dat het ongewone standmotief, het zadel zonder ruiter, doet denken aan de paardenbeelden uit de Chinese Tangdynastie. Maar wie goed kijkt ziet een meer moderne en unieke benadering, zoals het fijngesneden hoofd en een meer geabstraheerde compositie. Het spreekt dan ook voor zich dat Hans Wimmer toen en nog steeds binnen de kunstwereld geprezen wordt voor deze monumentale opwaardering en weerspiegeling van zijn beeld van het paard. Kortom, een uiterst interessant stuk om te delen met kunstliefhebbers.

Ongekende creativiteit

Het visionaire echtpaar Demaret nam de briljantste van de studenten aan de School van Maredsous aan en gaf hen volledige vrijheid om te creëren.

Eind jaren vijftig van de vorige eeuw ontstond in België een prachtige artistieke samenwerking. Een ontmoeting tussen goudsmidstudenten van de Ecole des métiers d'art de l'Abbaye de Maredsous en de juwelier Fernand Demaret en zijn vrouw Liliane, die in Brussel woonden, zorgde voor ongekende creativiteit. Het visionaire echtpaar nam de briljantste van deze studenten aan en gaf hen volledige vrijheid om te creëren. Betty De Stefano, directeur van Collectors Gallery, gespecialiseerd in designerjuwelen, is al enkele jaren gefascineerd door dit avontuur. Zij haalde een aantal creaties uit deze periode boven water en presenteert die in haar stand op de BRAFA. Zoals dit halssnoer in 18-karaats goud, naar abstract biomechanisch ontwerp, bezet met een groot doublet van opaal, diamanten en een parel. Het is een uniek exemplaar, een van de meesterwerken die Claude Wesel, de meest getalenteerde van de studenten in die tijd aan Maredsous, voor het Demaret-atelier vervaardigde.

Claude Wesel voor Fernand Demaret Studio, halssketting, ca. 1960, uniek stuk, goud, diamanten, opaal, parel. © Collectors Gallery, stand 98.